

АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

***МАЛІЙ О.Г., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Постановка проблеми у загальному вигляді. Агропромисловий комплекс є провідним сектором української економіки, який відіграє вагомий роль у формуванні ВВП, експортного потенціалу, продовольчої безпеки країни, зайнятості населення. Сільськогосподарське виробництво, як ключова ланка АПК має великий потенціал щодо зростання, що стимулюватиме динамічний розвиток усіх пов'язаних із ним галузей народного господарства. Протягом останнього десятиріччя, включно з роками кризових періодів галузь демонструє позитивний фінансовий результат, чому сприяє конкурентоспроможність вітчизняної продукції на зовнішніх ринках, родюча земля в сприятливих кліматичних умовах, наявність висококваліфікованої робочої сили, розвиненої транспортної інфраструктури та ін. Однак дослідження фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, свідчить про те, що вони в основному працюють за рахунок власних ресурсів, які нині за питомою вагою є значними, проте недостатніми для самофінансування. Обмеженість власних коштів змушує аграрні підприємства сподіватися на підтримку з боку держави та зумовлює необхідність розвивати відносини з комерційними банками й іншими учасниками фінансового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам фінансово-кредитного забезпечення аграрної сфери приділяється постійна увага як науковців, так і спеціалістів-практиків. Значний вклад у вирішення фінансових проблем підприємств внесли відомі вітчизняні вчені В. Амбросов [1], В. Аранчій [2], О. Гузь [3], М. Дем'яненко [4], Г. Мазнев [6], П. Саблук [14], П. Стецюк [15] та багато інших дослідників. Поряд з тим, питання забезпеченості виробничої та інвестиційної діяльності підприємств фінансовими ресурсами залишаються актуальними.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз сучасної системи кредитного забезпечення, оцінка впливу аграрної політики на фінансове становище сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останнім часом сільське господарство перетворилося у пріоритетну доходуотворюючу галузь національного господарства і всупереч фінансовим кризам впевнено демонструє зростаючу динаміку фінансових результатів [6]. При катастрофічних збитках в цілому по економіці України у 2014 і 2015 роках, тільки єдина галузь сільського господарства забезпечила прибуток 21 млрд. і 103 млрд. гривень, а рівень рентабельності у сільському господарстві у 2015 році сягнув понад 40 % [6].

За даними USDA (міністерство сільського господарства США) Україна посідає 6 місце в світі за обсягами експорту пшениці, 4 – кукурудзи. Фактично Україна формує 9 % всього світового експорту [11].

Вітчизняне сільськогосподарське виробництво характеризується великою кількістю виробників при високому рівні концентрації виробничих потужностей в агрохолдингів, різноманітністю форм організації, а також складною системою володіння і користування землею. На початок 2017 року в Україні функціонувало 47,7 тис. сільськогосподарських підприємств, з яких 33,7 – фермерські господарства, 4,1 млн. особистих селянських господарств [11]. Однак загальний рівень фондоозброєності у сільському господарстві залишається на низькому рівні, так за даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН валове накопичення основного капіталу на 1 га сільськогосподарських угідь в країні більш ніж у 4 рази менше, ніж в середньому по 162 країнах з бази організації (106 ренкінгова позиція). За рівнем державної підтримки аграріїв Україна за даними організації посідає 58 ренкінгове місце з 66 країн з обсягом витрат у 23,36 дол. США на 1 га, що у 5 разів менше за середньосвітовий рівень [16].

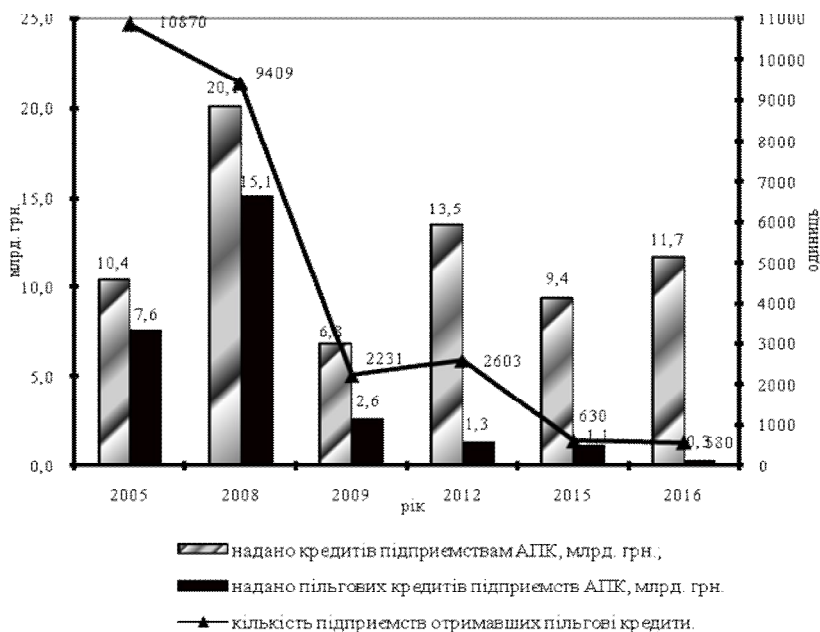
Сільське господарство є кредитомісткою галуззю і її нормальне функціонування без кредитних ресурсів практично неможливе. Це зумовлено специфікою сільського господарства; нестачею вільних фінансових коштів; високою капіталомісткістю і порівняно низькою фондовіддачею; сезонністю виробництва та значною тривалістю виробничого циклу; залежністю від природно-кліматичних умов; порівняно малими розмірами підприємств аграрного сектору, що робить їх менш конкурентоспроможними на ринку коротко- і довгострокових кредитів.

Дані НБУ та Світового банку свідчать, що в Україні банки формують понад $\frac{3}{4}$ всього ринку кредитування приватного сектора. Станом на 01.10.2017 року в Україні було зареєстровано 87 банків, у т.ч. 38 з іноземним капіталом [13]. За підсумками 9 місяців 2017 року чисті активи банківської системи становили 1,281 млрд. грн., у тому числі клієнтський кредитний портфель 992 млрд. грн. Лідерами у кредитуванні аграрного виробництва були такі надвеликі банки, як Приватбанк, Ощадбанк, Укресімбанк, Промінвестбанк, Райффайзен Банк Аваль, Креді Агріколь Банк, УкрСиббанк, ПУМБ, UniCredit Bank основному завдяки розгалуженій мережі відділень цих банків.

Аналіз кредитного забезпечення у 2005-2016 роках, показує, що кредитування підприємств агропромислового комплексу мало циклічний характер (рис. 1). З 2005 по 2008 рік обсяги наданих кредитів зросли удвічі (з 10,4 до 20,1 млрд. грн.), потім з 2009 по 2011 рік, кредитування згорнулось, але мало позитивну динаміку (з 6,8 до 14,9 млрд. грн.), і з 2012 по 2016 рік обсяги кредитування агровиробників скоротились (з 13,5 до 11,7 млрд. грн.) і наблизились до рівня 2005 та 2010 років. Проте у 2016 році намітився приріст по галузі, який склав 25 % [12].

Успішно функціонуючі сільськогосподарські підприємства при формуванні фінансових ресурсів користуються не лише власними джерелами. Значну питому вагу в джерелах формування фінансових ресурсів повинні займати залучені фінансові ресурси, а серед них – кредити та кредиторська заборгованість. Залучення кредитів для сільськогосподарських товаровиробників є не вимушеним заходом, а об'єктивною необхідністю ефективної господарської діяльності. Питома вага залучених кредитів у виробничих витратах повинна становити 50-60 %.

Розмір банківського портфеля агрокредитів (станом на 01.10.2017р.) становив 8 % загального портфелю кредитів, виданих нефінансовим корпораціям [13], а це значно менше внеску галузі у формування валової доданої вартості в країні (частка сільського господарства у ВВП у 2016 році становила 12 %) [11]. На сьогодні обсяги кредитів, спрямованих у сільське господарство є недостатніми.

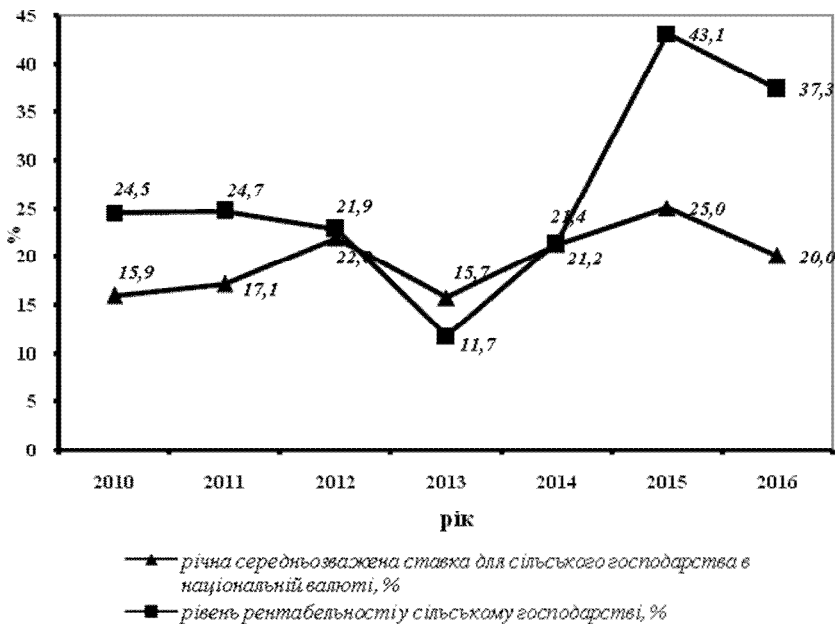

Рис. 1. Обсяг кредитування підприємств агропромислового комплексу

*Джерело: складено за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України [11]

Питома вага пільгових кредитів(рис.1)поступово скорочувалась, так у 2005-2008 році вона складала від 75 до 54% загального обсягу отриманих кредитів, у 2009-2011 році – від 61 до 28 %, у 2012-2017 роках - від 10 до 2,5% загального обсягу використаних кредитів. Кількість підприємств, які скористалися програмами, зменшилась з 10870 у 2005 році до 630 підприємств у 2015 році [11]. У 2017 році за програмою здешевлення кредитів агропідприємствам було спрямовано 294,9 млн. грн. Проектом бюджету на 2018 рік на таку підтримку передбачено лише 66 млн. грн.

При кредитуванні суттєве значення має розмір процентної ставки [6]. Середні процентні ставки по кредитах, наданих сільськогосподарським підприємствам (рис. 2) варіювали від 15,9 % у 2010-му,до 24-26% у 2015-му ,та 17-22% у 2017-му році [12].

Рис. 2. Процентні ставки за кредитами, наданими сільськогосподарським підприємствам

* Джерело: складено за даними НБУ [12]

Кредитні ставки наразі знизились і стали нижчими за рентабельність у сільському господарстві (рис.2), однак, для багатьох підприємств кредитування залишається непосильно дорогим інструментом залучення зовнішніх коштів.

Агропідприємства залучали кредити на поповнення оборотних коштів, з тим щоб профінансувати польові роботи, збір врожаю, закупівлю посадкового матеріалу, засобів захисту рослин, мінеральних добрив. Такі кредити надаються банками у вигляді відновлювальних або не відновлювальних кредитних ліній на 1-3 роки. Відсоткові ставки за кредитами на поповнення оборотних коштів у 2017 році знизились на 1,5-2,5 в.п. у порівнянні з попереднім роком і склали 17-22 % річних. При формуванні можливої суми кредиту банк враховує специфіку діяльності підприємства, її обороти за останні декілька років, кредитну історію, а також здійснює оцінку заставного майна. Заставою може бути агротехніка підприємства, нерухомість та депозитні рахунки. Також має значення строк діяльності підприємства

на ринку. Враховується також репутація позичальника, розмір земельного банку, структура та обсяг витрат з розрахунку на гектар з ув'язкою з урожайністю культур.

Банки також пропонували агрокомпаніям короткострокові кредити – овердрафти. Відсоткові ставки по таким кредитам – 16-24 % річних. Проте, враховуючи специфіку більшості сільгоспвиробників, які комбінують рослинництво з тваринництвом, стикаються з сезонністю виробництва, овердрафти з необхідністю щомісячного погашення заборгованості не є зручним видом фінансування для агробізнесу.

Сума овердрафту залежить від обороту агропідприємства. Як правило до уваги береться середньомісячний оборот за останні 3-6 місяців, сума кредиту 40-70 % цього обороту. Однак, якщо овердрафт забезпечений, то до уваги береться ще й оціночна вартість застави.

Восени 2017 року банки та лізингові компанії пропонували аграріям програми фінансування купівлі нової сільгосптехніки – тракторів, комбайнів, причепів, сіялок, вантажних автомобілів. Ставки по кредитах на сільгосптехніку на сьогодні становлять від 19 до 21 % річних [5]. Розмір мінімального власного внеску, зазвичай встановлюється в розмірі 20-30 % вартості техніки.

Більш вигідними на сьогодні умовами кредиту на купівлю агротехніки є спеціальні партнерські програми з імпортерами та виробниками. Купити по особливим умовам можна техніку John Deere, TitanMachinery, «Агро-Союз» та іншу. У Райфайзен Банку Аваль є кредити вартістю 10 % річних на техніку «Амако», на строк 12 місяців, але при цьому необхідно внести 50 % власних коштів. Якщо строк – п'ять років, а власний внесок – 20 %, тоді ставка – на рівні 15,1 % річних.

Укрексімбанк пропонує спеціальну кредитну програму на купівлю зрошувального обладнання WesternIrrigation. Строк кредиту 1 рік, власний внесок – 50 % ставка - лише 1 % річних. При кредитуванні на п'ять років з внеском 15 %, ставка – 14,1 % річних. Свої партнерські програми є у лізингових компаній. Фінансують купівлю аграріями сільгосптехніки компанії ОТП Лізинг, Альфа-Лізинг, ПриватБанк.

Більш вигідним, ніж банківський кредит для фермерів є лізинг агротехніки, як по базовим умовам, так і по партнерським програмам. Процентна ставка становить 8-17 % в гривні для стандартних програм і від 10-16 % для партнерських програм. Як і по кредитах, перший внесок становить 15-30 %.

Вимоги лізингодавців до клієнтів практично такі ж, як і у банків. Господарства повинні існувати не менше двох років, працювати прибутково.

Отримати кредит можна також за допомогою авалування векселів. Такі боргові папери випускаються банком під контракт аграрія з постачальником, наприклад мінеральних добрив. Постачальник отримує від банку всю суму відразу, аграрій розраховується з банком через визначений термін, це може бути 3, 6, 9 або 12 місяців. В основному банки беруть 0,7-1% від суми векселів у квартал. Тобто векселі, авальовані банком, коштують у декілька разів дешевше кредиту та дозволяють розраховуватись з дистриб'юторами насіння та засобів захисту рослин. Заставою по векселях приймається нерухомість, сільгосптехніка, обладнання, товари на складі, права на депозит.

Таким чином потенційні можливості доступу агровиробників до банківських кредитів визначаються наступними чинниками – вартістю кредитних ресурсів комерційних банків, наявністю надійного забезпечення, спроможністю позичальника повернути основну суму боргу і відсотки, а також виконати умови кредитного договору.

Вартість кредитних ресурсів для сільськогосподарських товаровиробників сьогодні становить в середньому 17-22 %, це більше ніж для суб'єктів інших видів діяльності – 14-20 % [12]. Як свідчать результати опитування про умови кредитування, за даними Асоціації незалежних банків України, хоча відсоткові ставки за кредитами у 2017 році знизились, і це, навіть призвело до збільшення заявок на отримання кредитів, банки підвищили вимоги до застави та посилили обмеження, що їх установають для позичальників в кредитних угодах [10].

Відомо, що у загальній вартості майна сільськогосподарських підприємств, яке може бути використане як застава за кредитом, понад 76 % припадає на необоротні активи, переважну частину яких становлять основні засоби, які є неліквідними через високий рівень (70-80 %) зносу та моральну застарілість [8]. Відсутність ліквідної застави обмежує доступ підприємств галузі до банківських кредитів.

Підвищена ризикованість одержання стабільних фінансових результатів від господарської діяльності, низька кредитоспроможність підприємств галузі також перешкоджають розвитку кредитних відносин, адже банки бажають бачити в позичальниках лише прибуткових клієнтів [9].

Державна підтримка сільськогосподарського виробництва у більшості країн світу є пріоритетним напрямом їх аграрної політики.

Вона є одним із міцних зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств [15].

Проведений аналіз свідчить про нестабільний характер державної підтримки, відповідно до програми часткової компенсації ставок за кредитами комерційних банків, та недостатній її обсяг [7]. Так, якщо у 2005-2008 роках частка пільгових кредитів становила 73-75 % у їх загальному обсязі, то починаючи з 2009 року вона поступово зменшувалась і склала у 2015 році лише 2,7 %. Кількість підприємств, отримавши пільгові кредити за період з 2005 по 2017 рік скоротилась у півтора десятки разів.

Як зазначає академік М.Я. Дем'яненко, запровадження здешевлення кредитів, що надходили в аграрний сектор за рахунок бюджетного фінансування, було економічно обґрунтованим. Але у процесі подальшої оцінки такого механізму виявлено недостатньо ринковий його характер [4].

Таким чином, діючи в Україні система компенсації частини кредитної ставки комерційних банків з державного бюджету вказаних проблем не розв'язує, і передусім, через відсутність ефективних важелів впливу на досить автономну банківську систему.

Висновки. Сільське господарство виробляє понад 10 % ВВП та забезпечує понад 40 % валютної виручки України, демонструє позитивний фінансовий результат, при цьому обсяги фінансування галузі лишають на вкрай низькому рівні. Основним джерелом фінансування є власні кошти, які за питомою вагою є значними, проте недостатніми для самофінансування. Частка кредитів, спрямованих в аграрний сектор протягом останніх років значно менша внеску галузі у формування валової доданої вартості в країні.

Основним донором ресурсів для сільськогосподарських підприємств в Україні виступають комерційні банки. Однак, для багатьох підприємств кредитування залишається непосильно дорогим інструментом залучення зовнішніх коштів.

Висока вартість кредитних ресурсів, відсутність відповідного забезпечення та недостатня кредитоспроможність більшості господарств перешкоджають розвитку ефективних відносин між комерційними банками та сільськогосподарськими товаровиробниками. Відтак, основними напрямками стабілізації механізму кредитування сільськогосподарських підприємств мають стати розробка комплексу заходів з боку держави і банківської системи, спрямованих на розвиток системи взаємодії з аграрним сектором економіки: збільшення бюджетних асигнувань, раціональне використання бюджетних коштів, зниження процентних ставок для сільськогосподарської галузі.

Література.

1. **Амбросов В.Я.** Теорія та методологія механізмів регулювання в агроформуваннях: [Монографія] / **В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич.** – Х. : «Міськадруж», 2013. – 166 с.
2. **Аранчій В.І.** Кредит у системі фінансового забезпечення інвестиційного розвитку аграрних підприємств / **В.І. Аранчій, О.П. Зоря, І.І. Петренко** // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – № 4. – С. 120-124.
3. **Гудзь О.Є.** Модернізація банківської кредитної політики при обслуговуванні агроформувань / **О.Є. Гудзь** // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2012. – Вип. 126. – С. 10-18.
4. **Дем'яненко М.Я.** Кредитний фактор сталого розвитку аграрного сектору України / **М.Я. Дем'яненко** // Економіка АПК. – 2014. – № 11. – С. 5
5. Деньги. Газета № 19 (357). – 12-25 октября 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dengi.ua>.
6. **Мазнев Г.Є.** Управління інноваційним розвитком аграрних підприємств / **Г.Є. Мазнев** // Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2017. – № 2. – С. 32-41.
7. **Малій О.Г.** Кредит як джерело фінансування агробізнесу / **О.Г. Малій** // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2016 – Вип. 172. – С. 132-141.
8. **Малій О.Г.** Лізингове кредитування: стан та перспективи для аграрної сфери/ **О.Г.Малій** // Облік і фінанси АПК. – 2006. – № 7. – С. 94-103.
9. **Малій О.Г.** Фінансово-кредитні відносини в АПК: [Монографія] / **О.Г. Малій.** – Харків : ХНТУСГ, 2008. – 210 с.
10. Матеріали офіційного сайту Асоціації незалежних банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://nabu.ua/ru.html>
11. Матеріали офіційного сайту Міністерства агрополітики і продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>.
12. Матеріали офіційного сайту Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
13. Матеріали офіційного сайту Національного рейтингового агентства «Рюрік» Аналітичний огляд банківської системи України за 9 місяців 2017р. – Режим доступу: <http://www.rurik.com.ua>.
14. **Саблук П.Т.** Концептуальні засади розробки і реалізації інвестиційних програм в аграрно-промисловому виробництві / **П.Т. Саблук, М.Ю. Кодецька.** – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 46 с.
15. **Стецюк П.А.** Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: [Монографія] / **П.А. Стецюк.** – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.

16. **Сьомченков О.А.** Фондовий ринок у фінансовому забезпеченні агропромислового виробництва / **О.А.Сьомченков**; Автореф. дис. на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Київ, 2017. –39 с.

17. Cottfried Lischka 2004. Farm Management Challenges in Ukrainian Agriculture/In Stephan von Cramon-Taubadel, Serhiy Demyanenko, Arnim Kbhñ«Ukrainian Agriculture: Crisis and Recovery». 2004 Shaker Verlag, Aachen. P. 125-136.

References.

1. **Ambrosov V.Ya., & Marenych T.G.** (2013). *Teoriya ta metodolohiya mekhanizmv rebulyuvannya v abroformuvannyakh [Theory and methodology of regulation mechanisms in agroformations]*. Kharkov: «Mis'kdruk», p. 166 [in Ukrainian].

2. **Aranchii V.I., Zoria O.P., & Petrenko I.I.** (2011). Kredyt u systemi finansovoho zabezpechennia investytsiinoho rozvytku ahrarnykh pidpryemstv [Credit in the system of financial provision of investment development of agrarian enterprises]. *Visnyk Poltav's'koi derzhavnoi' agrarnoi' akademii' – Newsletter of the Poltava State Agrarian Academy*, No 4, p. 120-124 [in Ukrainian].

3. **Hudz O.Ye.** (2012). Modernizatsiia bankivskoi kredytnoi polityky pry obsluhovuvanni ahriformuvan [Modernization of bank credit policy while servicing agroformations]. *Visnyk Harkiv's'kogo nacional'nogo tekhnicnogo universytetu sil's'kogo gospodarstva imeni Petra Vasylenka: Ekonomichni nauky – Bulletin of Kharkov national technical University of agriculture named Peter Vasilenko: Economics*, Issue. 126, pp. 10-18 [in Ukrainian].

4. **Dem'ianenko M.Ya.** (2014). Kredytnyi faktor staloho rozvytku ahrarnoho sektoru Ukrainy [Credit factor of sustainable development of the agrarian sector of Ukraine]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, No 11, p. 5 [in Ukrainian].

5. *Denhy Hazeta [Money]*. (12-25.10.2017). No 19 (357), Retrieved from: <http://www.dengi.ua> [in Ukrainian].

6. **Maznev G.E.** (2017). Upravlinnia innovatsiinym rozvytkom ahrarnykh pidpryemstv [Management of innovative development of agrarian enterprises]. *Aktualni problemy innovatsiinoli ekonomiky – Actual problems of innovative economy*, No 2, pp. 32-41 [in Ukrainian].

7. **Maliy E.G.** (2016). Kredyt yak dzherelo finansuvannia ahrbiznesu [Credits a source of financing for agribusiness]. *Visnyk Harkiv's'kogo nacional'nogo tekhnicnogo universytetu sil's'kogo gospodarstva imeni Petra Vasylenka: Ekonomichni nauky – Bulletin of Kharkov national technical University of agriculture named Peter Vasilenko: Economics*, Issue. 172, pp. 132-141 [in Ukrainian].

8. **Maliy E.G.** (2006). Lizynhove kredytuvannia: stan ta perspektyvy dlia ahrarnoisfery [Leasing lending: the state and prospects for the agrarian sector]. *Oblik i finansy APK – Accounting and Finance AIC*, No 7, pp. 94-103 [in Ukrainian].

9. **Maliy E.G.** (2008). *Finansovo-kredytni vidnosyny v APK [Financial and credit relations in the agroindustrial complex]*. Kharkiv: KhNTUSH, p. 210 [in Ukrainian].

10. Materialy ofitsiinoho сайtu Asotsiatsii nezaleznykh bankiv Ukrainy [Materials of the official site of the Association of Independent Banks of Ukraine]. *nabu.ua*. Retrieved from: <http://nabu.ua/ru.html> [in Ukrainian].

11. Materialy ofitsiinoho сайtu Ministerstva ahropolityky i prodovolstva Ukrainy [Materials of the official site of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine]. *minagro.gov.ua*. Retrieved from: <http://minagro.gov.ua> [in Ukrainian].

12. Materialy ofitsiinoho сайtu Natsionalnoho banku Ukrainy [Materials of the official website of the National Bank of Ukraine]. *www.bank.gov.ua*. Retrieved from: <http://www.bank.gov.ua> [in Ukrainian].

13. Materialy ofitsiinoho сайtu Natsionalnoho reitynhovoho ahentstva «Rurik» Analitychnyi ohliad bankivskoi systemy Ukrainy za 9 misiatsiv 2017 r [Materials of the official website of the National rating agency «Rurik» Analytical review of the banking system of Ukraine for the 9 months of 2017]. *www.rurik.com.ua*. Retrieved from: <http://www.rurik.com.ua> [in Ukrainian].

14. **Sabluk P.T., & Kodenska M.Yu.** (2012). *Kontseptualni zasady rozrobky i realizatsii investytsiinykh prbram v aharno-promyslovomu vyrobnytstvi* [Conceptua lbases of development and realization of investment projectsin agrarian-industrial production]. Kyiv: NNTsIAE, p. 46 [in Ukrainian].

15. **Stetsiuk P.A.** (2009). *Stratehiia i taktyka upravlinnia finansovymy resursamy silskohospodarskykh pidpriemstv* [Strategy and tactics of management of financial resources of agricultural enterprises]. Kyiv: NNTsIAE, p. 370 [in Ukrainian].

16. **Somchenkov O.A.** (2017). Fondovi rynok u finansovomu zabezpechenni ahropromyslovoho vyrobnytstva [Stock marketin the financial support of agro-industrial production]. *Dissertation of doctor of economic Sciences*. Kyiv, p. 39 [in Ukrainian].

17. Cottfried Lischka (2004). Farm Management Challengesin Ukrainian Agriculture / In Stephanvon Cramon-Taubadel, Serhiy Demyanenko, Arnim Kbhn «Ukrainian Agriculture: Crisisand Recovery». Shaker Verlag, Aachen, pp. 125-136 [in English].

Анотація.

Малій О.Г. Аналіз сучасної системи кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств в Україні.

В статті зроблено аналіз сучасної системи кредитного забезпечення та оцінку впливу аграрної політики на фінансовий стан сільськогосподарських підприємств. Потенційні можливості доступу агровиробників до банківських кредитів визначається наступними чинниками – вартістю кредитних ресурсів комерційних банків, наявністю надійного забезпечення, спроможністю позичальника виконати умови кредитного договору. Вартість кредитних ресурсів для сільськогосподарських товаровиробників сьогодні становить середньому 17-22 %, це більше ніж для суб'єктів інших видів діяльності – 14-20 %. Підвищена ризикованість одержання стабільних фінансових результатів від господарської діяльності, низька кредитоспроможність підприємств галузі також перешкоджають розвитку кредитних відносин, адже банки бачать в позичальниках лише прибуткових клієнтів. Доведено, що вирішити питання з кредитним забезпеченням галузі за умови державної кредитної підтримки, на жаль поки це не вдалось.

Відтак, основними напрямками стабілізації механізму кредитування сільськогосподарських підприємств мають стати розробка комплексу заходів з боку держави і банківської системи, спрямованих на розвиток системи взаємодії з аграрним сектором економіки: збільшення бюджетних асигнувань, раціональне використання бюджетних коштів, зниження процентних ставок для сільськогосподарської галузі.

Ключові слова: кредитне забезпечення, фінансове забезпечення, кредитування сільськогосподарських підприємств, банківська система, пільговий кредит, державна підтримка, лізингове кредитування.

Аннотация.

Малий Е.Г. Анализ современной системы кредитного обеспечения сельскохозяйственных предприятий в Украине.

В статье сделан анализ современной системы кредитного обеспечения и оценка влияния аграрной политики на финансовое состояние сельскохозяйственных предприятий. Потенциальные возможности доступа агропроизводителей к банковским кредитам определяется следующими факторами – стоимостью кредитных ресурсов коммерческих банков, наличием независимого обеспечения, способностью заемщика выполнить условия кредитного договора. Стоимость кредитных ресурсов для сельскохозяйственных товаропроизводителей сегодня составляет в среднем 17-22 %, это больше чем для субъектов других видов деятельности – 14-20 %. Повышенная рискованность получения стабильных финансовых результатов хозяйственной деятельности, низкая кредитоспособность предприятий отрасли также препятствуют развитию кредитных отношений, ведь банки хотят видеть в заемщиках только прибыльных клиентов. Доказано, что решить вопрос с кредитным обеспечением отрасли при условии государственной кредитной поддержки, к сожалению пока еще не удалось. Следовательно, основными направлениями стабилизации механизма кредитования сельскохозяйственных предприятий должны стать разработка комплекса мер со стороны государства и банковской системы, направленных на развитие системы взаимодействия с аграрным сектором экономики: увеличение бюджетных ассигнований, рациональное использование бюджетных средств, снижение процентных ставок для сельскохозяйственной отрасли.

Ключевые слова: кредитное обеспечение, финансовое обеспечение, кредитование сельскохозяйственных предприятий, банковская система, льготный кредит, государственная поддержка, лизинговое кредитование.

Abstract.

Maliy E.G. Analysis of the modern system of credit support for agricultural enterprises in Ukraine.

The article made the analysis of the current system of credit provision and assess the impact of agricultural policy on the financial status of agricultural enterprises. The potential access of farmers to Bank loans is determined by the following factors – the cost of credit resources of commercial banks, the availability of reliable software, the ability of the borrower to comply with the terms of the loan agreement. The cost of credit resources for agricultural producers today, an average of 17-22 %, which is more than for subjects other activities – 14-20 %. The increased risk of obtaining stable financial results from economic activity, low credit quality companies in the industry also hinder the development of credit relations, because the banks want to see borrowers

only profitable customers. Proven to solve the issue with the credit support for the industry, provided the state credit support, unfortunately still failed. Therefore, the main directions of the stabilization mechanism of crediting of agricultural enterprises should be the development of a package of measures by the state and the banking system, aimed at the development of cooperation with the agrarian sector of the economy: the increase in budgetary allocation, rational use of budgetary funds, reduction of interest rates for the agricultural industry.

Key words: *credit provision, financial provision, financing of agricultural enterprises, banking system, preferential credit, state support, leasing lending.*

УДК 330.1

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ СКЛАДОВІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

**ПОНОМАРЬОВ О.С., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ, НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Активізація інвестиційної діяльності аграрних підприємств можлива шляхом здійснення організаційно-економічних заходів щодо залучення капіталу з ринку фінансів на інвестування.

В даний час спостерігається тенденція до пріоритетного фінансування суміжних з сільським господарством галузей. Мотивацією цього є думка про залежність ефективності сільськогосподарського виробництва від повноцінного функціонування галузей АПК, підтримавши які, опосередковано можна буде зробити позитивний вплив на стан сільського господарства [3].

Проте, тут присутня зворотна залежність: транспортна, переробна, заготівельна та інші галузі використовують сільськогосподарську продукцію, отже, насамперед, самі залежать від економічної ситуації в сільськогосподарському виробництві. Тому потрібно змістити акценти у виборі об'єкту інвестування на користь безпосереднього виробника сільськогосподарської продукції і доходу від її виробництва, диференціюючи підходи до вирішення питань інвестування. Для найпривабливіших галузей АПК доцільно встановити нижчий рівень державної підтримки, а для галузей, де вірогідність зростання приватних інвестицій не велика, він має бути набагато вищий.